

8. NEONACIONALIZMUS

Az egyik oldalon ott áll a *passzív*, a *negatív* és e sor végén a *destruktív* ember, a másik oldalon a *pozitív*, az *aktív* és a *konstruktív* természetek. Hogy e hat politikai embertípus minő arányban, hány százalékkal van egy nemzet kebelében képviselve, az attól függ, hogy milyen az illető nemzet alapjellemé. Ezek a típusok azonban nem egészen zártak és nagyon gyakoriak az eltolódások. Így a negatív természet a körülmények behatása alatt destruktívvá éleződhet ki vagy passzívvá tompulhat le. Az aktív ember a csalódásoktól csüggesztve passzívvá válhat, az aktív ember pedig, ha siker vagy elismerés buzdítja, produktívvá izmosodik.
(KK, 219–220., 1929. január 20.)

Én az iskola révén különösen két vezéreszmét igyekszem az új nemzedékbe belevinni: az *erkölcsi alapokon nyugvó nacionalizmust* és a *gazdasági termékenység* gondolatát. Azt a nemzeti érzést és elgondolást, amelyet a magyar iskola révén ápolni igyekszem, *neonacionalizmusnak* kell, hogy nevezzem.

[...] Mert mi volt az elmúlt négy évszázadban a magyar nacionalizmus tartalma? Elsősorban *küzdelem* az osztrák centralizáló és germanizáló törekvésekkel szemben. Ez tárgytalanná vált, miután elszakadtunk Ausztriától. Másodsorban harc volt a magyar nacionalizmus a magyar állameszmének beleplántálásáért azoknak a népeknek lelkébe, amelyek hazánk területén éppen azon idő alatt szaporodtak el, midőn a török és a német egyaránt pusztította a magyart. Ez a törekvés is tárgytalanná vált annak következtében, hogy a trianoni béke elszakította tőlünk nemzetiségeinket. A magyar nacionalizmus ekként elvesztette legfőbb tartalmát és így *a régi érzés elé új célokat kell állítani*. Integritási kérdésekről aktív miniszter magasabb tekintetéből az ország kára nélkül alig beszélhet. Így a magyar neonacionalizmus csak két más céljáról szólhatok: *műveit és jómódú* nemzet akarunk lenni, szóval, fajsúlyosabb, mint a bennünket környező népek. [...]
(NN, 123–124., 1928. január 1.)

Az ellenforradalmi időkben kitalálták a *turanizmust*. Íme, a tősgyökeresen magyarnak vélt kül- és kultúrpolitikai orientáció megjelölésére *megint csak latin műszó*, szintén afféle *izmus*. Az alapérzés, amely a turanizmus alatt lappangott, ha jól fogtam fel, az volt, hogy Európa Trianonban igazságtalan és kegyetlen volt velünk szemben és a nyugat elfeledte, hogy a velünk fajrokon törökkel szemben mi voltunk a nyugati civilizáció védelmezői. E hálátlanság, igazságtalanság és kegyetlenség láttára forduljunk el tehát a hálátlan nyugattól és keressünk fajunk keleti eredetének és érzeleml világának megfelelően *keleti orientációt*. De hát vissza Etelközbe, vagy tovább Lebédiába, vagy még hátrább, a Kaspi-tenger északi partvidékére alig telepedhetnénk, mert azokra az óriási területekre, ahol korábban a velünk rokon népek, hunok, avarok, besenyők, kunok tanyáztak, azóta (előre nyomult a szlávság és bennünket elvágott északon a rokon *finnektől*, délen a *törököktől*). A *japánok* meg olyan messze vannak, hogy minden jóakaratus ellenére sem jöhetnének segítségünkre. E *rokon népekkel* irodalmi és érzelmi kapcsolatokat ápolhatunk, de a *magyar realpolitika szempontjából ezektől a törekvésektől aránylag kevesebbet várhatunk* s különösen külpolitikai és kultúrpolitikai orientáció tengelyévé e törekvéseket nem tehetjük. Félreértés elkerülése végett ismétlem, hogy szívesen ápolom a szellemi kapcsolatokat a finnekkel és az észtekkel, ahol annyi megértésre találunk, a törökkel is, ahol máris sok magyar szakember dolgozik, de amikor kultúrpolitikánk alapvonalaait kell megrajzolni, a domináló szempontnak egészen másnak kell lennie. Hiába, *ápolnunk kell a kapcsolatokat a hálátlan Nyugattal*, tetőtől talpig európeáereknek kell lennünk, hiszen Európa közepén élünk. Általában mitől sem kell inkább óvakodni: mint a fanatikustól, mert úgyis *nagy hajlam van bennünk arra, hogy az élet nagy realitásait fel nem ismerve, politikai légvárakat építsünk*.

Ugyancsak az ellenforradalom hozta a *fajvédelem* jelszavát. Még nagy népeknél is, amelyek igen nagy kiterjedésű hazában óriási lezárt nyelvterületet alkotnak, vita tárgya, hogy *melyik országrészben maradt fenn tisztán a faj*. De ha még a nagy nemzeteknek is csínján kell bánniuk a fajiság kérdésével, *mit kezdjen ezzel a jelszóval a maroknyi magyarsága* amely bele van ékelve a germán, szláv és román elemek közé? De ha faji álláspontra helyezkednénk, akkor, hogy csak a hegycsúcsokról beszéljek, baj lenne a Zrínyiekkel, József nádorral, Petőfivel, Damjanich-csal, Erkelrel, Munkácsyval, Semmelweiszel és annyi mással legjobbjaink között, *akik nélkül a magyar haza nagyságát és művelődését el sem lehet képzelni*. Ellenfeleinkben úgyszintén mindig megvolt a törekvés arra, hogy túlozzák a magyar nemzet csekély számát.

Ha faji álláspontra helyezkednénk, a tízmillió magyarból igen jelentékeny számot le kellene ütni. Ezzel szemben a politikai okosság azt kívánja, hogy *magyarnak tekintsünk ebben az országban mindenkit, aki velünk érzelemben, lelkiességben és nyelvben teljesen és fenntartás nélkül összeolvadt* A fajvédelem *nem is egészen világos fogalom*, mert a fajvédők soraiban legtöbbször Petőfiről és Munkácsyról nem akarnak lemondani, hanem akcióikat kizárólag *a zsidóság ellen* irányítják. De akkor meg bent vannak a tiszta antiszemitizmusban. Ebben a cikkemben én nem az antiszemitizmusról, hanem a neonacionalizmusról akarok beszélni, mely utóbbinak tartalma pozitív kell hogy legyen. Az antiszemitizmus lényegében pedig *negatív politikai elv*. [...]

A XX. század nacionalizmusának nem fent, a trónokon, hanem lent, a szocializmus által megszervezett tömegekben van az ellensége. Itt két ideológia áll egymással kifejezetten szemben. Ebben a harcban a nacionalizmus egészen új színezetet nyert, tartalma is egészen megváltozott. Az ellen a veszedelem ellen kell küzdeni, hogy az állam keretén belül a csoportosulás ne akként történjék, hogy *a nemzeti gondolatot az intelligencia, a nemzetköziséget a fizikai munkásság képviseli*, mert ez a társadalom kettészakadását és a nemzetek felbomlását jelentené. [...] Mert folyvást ismétlem, hogy *nép művelés legalább is annyira gazdasági kérdés, mint amilyen mértékben egyúttal erkölcsi, nemzeti és kulturális ügy*, hiszen gazdasági életünk a tőke hiánya és drágasága mellett főképpen azzal a bajjal küszködik, hogy *a munkateljesítmény nálunk viszonylag csekélyebb*. És itt nem is annyira a munkakedv, a kötelességérzés bizonyos hiányában, tehát nem annyira erkölcsi téren van baj, mint inkább kulturális téren, a *hozzáértés és a belátás* bizonyos hiányában. Pedig itt circulus vitiosusról van szó; mindjárt nagyobb munkabérek fizethet a vállalkozó, mihelyt nagyobb a munkateljesítmény, ez pedig csak erkölcsi és értelmi kultúrával érhető el.

Itt érnek össze a kultúrpolitika legmagasabb kérdései a nemzeti termelés sorsdöntő problémáival. Kötelességtudó, műveltebb munkásság nélkül nem emelhetjük a nemzeti termelést, a nemzeti termelés emelése és takarékoság nélkül nincs tőkeképződés. Nemzeti tőkeképződés nélkül nyomorogni fogunk és azoknak a külföldi nemzeteknek maradunk rabszolgái, amelyek nekünk időnként kisebb-nagyobb kölcsönüket adnak. A magyar nacionalizmusnak minden téren meg kell, hogy legyen a maga speciális programja. Ez a program a kultúrpolitikában nem lehet más, mint: a nemzeti termelés élére európai nivón álló vezetők ezreit, a nemzeti termelés szolgálatába pedig magas erkölcsi és értelmi kultúrával bíró tömegek millióit állítani.

(NN, 128–133., 1928. január 8.)

Új, nagy célokat keres, kíván, követel a magyar nacionalizmus. De ez a célkeresés teljes kielégülést csak akkor találhat, ha nemcsak egyes össze nem függő nemzeti célokat tűzünk ki, hanem közelebbi nemzeti céljainkat nagy rendszerbe foglalva össze, ezzel biztosítjuk a magyar neonacionalizmus végső célját, a területi épség helyreállítását. [...] Mert módjában van-e az egyszerű magyar hazafinak ma mindennapi életében a területi épség helyreállításán közvetlenül dolgozni? Nyilván nem. Üthet az óra, mikor a haza nagy erőfeszítéseket és nagy áldozatokat követel majd minden egyes fiától. De ezek csak rendkívüli idők lehetnek. [...]

A magyar neonacionalizmus második célja a magyar ember eszményének további kialakítása. Magyarország összes oktatóihoz intézett körlevelemnek egy lényeges része, hogy oldjuk fel azt a korábbi szónokló, vitatkozó és ellentmondó típust, amely főleg a negatívumokra volt beállítva és helyébe állítjuk a dolgozó, szerző, családjának helyzetét emelni és biztosítani igyekvő magyar ember

pozitív alakját, mert csak ilyen egyénekből álló új nemzedéktől várhatjuk a magyar neonacionalizmus végcéljának, a területi épségnek helyreállítását.

(NN, 136–138, 1928. január 29.)

Magyarország történetében új korszak kezdődött, új ország van épülőben és ennél az óriási építkezésnél új tervek szerint új pallérok dolgoznak és *új politikai ideológia van kifejlődőben*. Ezt az új politikai ideológiát igyekszem a viszonyokból kiérezni, a szellemi atmoszférából levonni, a jó hazafiak beszédeinek alapzöngéséből kihallani, de nem csak kihallani, hanem *az iskola és publicisztika eszközeivel ki is alakítani*. Mert az új kor szükségleteinek döntőnek kell lenniök *az újmagyar embertípus* kialakításában. [...] Rengeteg *kritikai elme* van közöttünk, szellemes férfiak, akiknek beszédei azonban úgy hatnak, mint a választóvíz, *hiszen csak robusztus alkotási kedv tud a hiperkritika tombolásának és rombolásának ellenállni*. [...] Ha a vörös versejtek nincsenek fiziológiai fölényben a fehér versejtek fölött, fölbomlik az organizmus. Ha egy nemzetben több a negatív, mint a pozitív ember, ha az a nagyszerű ember, aki másokat lebírál, lehurrog és a sárba ránt és nem azt követik, aki az alkotó munkát hirdeti, akkor *nem lehet haladás és főleg gondolni sem lehet arra, hogy Trianon után megint föl tudjuk építeni Nagy-Magyarországot*.

(NN, 240–242. 1928. május 6.)

Szóval a neonacionalista pedagógia a magyar iskola elé azt a célt állítja, hogy hazafias, vallásos és pozitív embereket neveljen, akik nem riadnak vissza a trianoni élet ezer nehézségétől, akik nem merítik ki erőiket meddő elégedetlenkedésben és hiperkritikában, hanem akik dolgozni, munkálkodni, teremteni és alkotni akarnak. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

A másik Házban¹ egy pénzügyi szónok szemünkre vetette nekünk, a trianoni Magyarország minisztereinek azt, hogy bennünket valami egészségtelen alkotási vágy fűt. Ezzel szemben az én meggyőződésem az, hogy annyi minden van ebben az országban romba dőlve és oly sok az építeni való, (*Úgy van! Úgy van! jobbfelől.*) hogy az egész Ház, pártkülönbség nélkül, bizalmatlansági szavazattal elküldené erről a helyről azt a minisztert, akit nem az alkotás szent tüze hevítene. (*Úgy van! a jobboldalon.*) Akinek a magyar nemzet széles rétegeivel kontaktusa van, aki járja a falut és keresi a nagy vidéki városok szükségleteit, az nem kap más választ, mint azt, hogy: uram, munkát, uram, segítséget, uram, építkezést, mert iparunk elsenyved, uram, építkezéseket, mert ha az ipar pang, nem vásárlóképes a mezőgazdaság, uram, beruházásokat! Ezek azok a válaszok, amelyeket mi kapunk, akik az országot járjuk és nemcsak a fővárosi kluboknak az ablakából nézzük a dolgokat.

(NN, 289–290., 1928. május 4.)

Én pedig a nevelő munkát legalább is egyenlő értékűnek tartom a pedagógiában a tanító munkával. Az olasz fasizmus is abból indul ki, hogy az olasz nemzetet újjá neveli. Jól tudom, hogy egész Európában igen sokan vannak, akik ennek lehetőségében kételkednek, de e szépségszavak ellentmond az a hatalmas tény, hogy az olasz közszellem alig hat év alatt teljesen átalakult, már pedig a közszellem nem változhatik meg a nélkül, hogy annak kitermelői és hordozói: az egyes állampolgárok is ne mentek volna át igen lényeges belső átalakuláson. [...]

A hanyatló korokai valósággal oda kell tenni a történelem boncoló asztalára, az így feltárt nemzeti hibákból preparátumokat kell csinálni, mint ahogy az orvosi elméleti intézetekben formalinban megőrzik a szerveknél egyes karakterisztikus betegségek eseteit. És ez nem nemzeti önkínzás, önsanyargatás lesz. Célja sem pusztán nemzeti önmegismerés. Ennél sokkal több világosan fel akarjuk ismerni nemzeti hibáinkat, hogy azután neonacionalizmus pedagógiája főképpen az iskolában tervszerűen felvehesse a harcot a begyökeresedett hibák és bűnök ellen. Ha végignézzünk nemzeti

¹ Az országgyűlés felsőházában.

történelmünk gyönyörű tragikumán, elbámulunk a sok erényen és a meghozott sok honfiáldozaton, a hazáért bőségesen kiontott tömérdek honfivéren. És ha ennyi hazafiság ellenére is sorsunk annyiszor rosszra fordult, akkor a nagy erények mellett nagy nemzeti bűnöknek is kell lenniök. Ezeknek jövő rombolásait pedig csak akkor tudjuk meggátolni, ha felismerve azokat, rendszeresen felvehetjük ellenük a harcot.

(NN, 309., 312–313., 1928. május 10.)

Láttam nyolc köbméteres gránitkockát, mely valóságos szimbóluma volt a törhetetlen ellen- állásnak és a hidraulikus prés egyetlen perc alatt szétnyomta és szilánkokra, darabokra mállva esett szerte. Így van ez az erkölcsi és szellemi életben is. Ha nagyok az akadályok, akkor még nagyobb akaraterő és a modern tudás hatalmának hidraulikus présével roppantsuk szét azokat – és íme, mindjárt mi kerekedtünk felül. E gondolatsorok végén született meg bennem a neonacionalista pedagógia eszméje. Az új nemzedék akarateréjét az aktivizmus jegyében meghatványozni és ez akaraterő elé odailleszteni a nagyobb természettudományi, technikai, orvosi, gazdasági tudás gyémántfűrőjét, amely átütötte az Alpesek főgerincének sziklatömbjeit is – ez számunkra az egyedüli járható út. A magyar akaraterő hektowattjainak milliárdjait és e motorikus erő szolgálatában a magyar tudás gépezetének millióit: ez a neonacionalizmus sommája. Költséges e kultúrpolitika, de ha elejtjük, akkor azt kérдем, amit ily tragikus helyzetben a német úgy fejez ki: Was dann...? És aztán ...? Felőrölt idegekkel, tehetetlenül ott állnánk a sziklafal előtt s ellenfeleink kaján örömmel lenék, hogy mint ragadtatjuk magunkat valamely kétségbeesett lépésre, hogy e jó ürügyet felhasználva Lengyelország példájára végleg felosszanak bennünket.

(NN, 78–79., 1928. szeptember 23.)

A panaszkodás, a jajgatás, a követelés, a kifakadás nem segít. A végzet a nyakunkra tette ólomkezeit s ha sírva roskadozunk, nyom kérlelhetetlenül mindig lejjebb és lejjebb. Ilyen helyzetben csak az kerekedik felül, aki óriási erőfeszítésekkel szembeszáll a végzettel. Ezért követelem a magyar iskoláktól, hogy neveljenek egy *akaraterősebb, pozitívabb nemzedéket*, amely felveszi a küzdelmet a balsorssal. Ha az *újráépítés korának második nemzedékében* ilyen lelkeséget kifejleszteni nem tudtunk, akkor nyilván veszve vagyunk. [...] Ám a magyar sors mindig mostohább, mint a többi népeké, ezért a természet erői mellé erkölcsi energiákat kell állítanunk: egy meg nem fékezhető, minden akadályon átgázoló nemzeti akaratot. Ez a magyar feltámadás útja.

(VV, 158., 1930. április 20.)